

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FAKULTA ZDRAVOTNICKÝCH VĚD

Ústav ošetrovatelství

Pavλίna Kutílková

Profesní image a self-image všeobecných sester

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Zdeňka Mikšová, Ph.D.

Olomouc 2013

ANOTACE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Název práce v ČJ: Profesní image a self-image všeobecných sester

Název práce v AJ: Professional image and self-image of nurses

Datum zadání: 2013-01-31

Datum odevzdání: 2013-04-30

Vysoká škola, fakulta, ústav: Univerzita Palackého v Olomouci

Fakulta zdravotnických věd

Ústav ošetrovatelství

Autor: Kutílková Pavlína

Vedoucí: Mgr. Zdeňka Mikšová, Ph.D.

Oponent:

Abstrakt v ČJ:

Přehledová bakalářská práce se zabývá problematikou profesní image a self-image všeobecných sester. Předkládá publikované poznatky o pohledech sester na sebe samé v rámci ošetrovatelské profese v souvislosti s aspekty, které je ovlivňují. Práce přináší informace o vnímání profese sester laickou i odbornou veřejností a image sester v médiích. Dále se zaměřuje na možnosti zlepšení profesní image sester. Změna profesní self-image sester, způsob chování, jednání, profesionální vzhled a ovlivňování mediální prezentace sester patří mezi často identifikované potenciality zlepšení profesní image sester. Poznatky byly dohledány v recenzovaných periodikách s impakt faktorem Journal of Professional Nursing, Nurse Education Today, Internacional Journal of Nursing Studies, Journal of Nursing Management, Nursing Ethics, Journal of Advanced Nursing a dalších. Z českých periodik byl použit článek z recenzovaného časopisu Cor et Vasa a recenzovaný článek z nerecenzovaného časopisu Florence.

Abstrakt v AJ:

This overview bachelor thesis deals with problems of professional image and self-image of nurses. It presents published findings about the views of nurses themselves within the nursing profession in context of the aspects that affect them. The thesis provides information on the perception of the profession of nurses by both the general public and experts and image of nurses in the media. It also focuses on how to improve the professional image of nurses. The change of the professional self-image of nurses, their behaviour, manner, professional appearance and influence of media coverage of nurses are among the frequently identified potentialities of the improvement of professional image of nurses. The findings were traced in peer-reviewed journals with the impact factor Journal of Professional Nursing, Nurse Education Today, International Journal of Nursing Studies, Journal of Nursing Management, Nursing Ethics, Journal of Advanced Nursing, and others. From the Czech journals, an article from the peer-reviewed journal Cor et Vasa and peer-reviewed article from the non-reviewed journal Florence was used.

Klíčová slova v ČJ: image, self-image, sestra, profese, profesionální image, vnímání, veřejná image

Klíčová slova v AJ: image, self-image, nurse, profession, professional image, perception, public image

Rozsah práce: 41 s.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedené bibliografické a elektronické zdroje.

Olomouc 30. dubna 2013

.....

podpis

Děkuji Mgr. Zdeňce Mikšové, Ph.D., za odborné vedení a cenné rady při zpracování této bakalářské práce. Dále děkuji všem svým blízkým za podporu během studia.

OBSAH

ÚVOD	7
1 PROFESNÍ SELF-IMAGE VŠEOBECNÝCH SESTER	9
2 PROFESNÍ IMAGE VŠEOBECNÝCH SESTER.....	15
3 IMAGE VŠEOBECNÝCH SESTER V MÉDIÍCH.....	19
4 POTENCIONALITA ZLEPŠENÍ PROFESNÍ IMAGE VŠEOBECNÝCH SESTER.....	22
ZÁVĚR	31
BIBLIOGRAFICKÉ CITACE	35

ÚVOD

Image ošetrovatelství, zahrnující vnitřní a vnější image, představuje způsob, jakým sestry a veřejnost vnímají ošetrovatelství (Thompson et al., 2011, s. 683-692). Profesionální image sestry odráží hodnotu profese sestry ve společnosti a může definovat hranice ošetrovatelství (Fealy, 2004, s. 649-656). Snahou ošetrovatelských profesionálů je vytvoření profesionální image sester a ošetrovatelství budící důvěru veřejnosti v ošetrovatelskou péči (Varaei et al., 2012, s. 551-560).

Cílem přehledové bakalářské práce je odpovědět na otázku: „Jaké existují publikované poznatky o profesní image a self-image všeobecných sester?“

Stanovené dílčí cíle jsou:

Cíl 1.

Předložit publikované poznatky o profesní self-image všeobecných sester.

Cíl 2.

Předložit publikované poznatky o profesní image všeobecných sester.

Cíl 3.

Předložit publikované poznatky o image všeobecných sester v médiích.

Cíl 4.

Předložit publikované poznatky o potencialitě zlepšení profesní image všeobecných sester.

Vstupní studijní literatura:

BÁRTLOVÁ, Sylva, MATULAY, Stanislav. 2009. *Sociologie zdraví, nemoci a rodiny*. Martin: Osveta, 2009, s. 141. ISBN 978-80-8063-306-6.

BEDRNOVÁ, Eva a kol. 2009. *Management osobního rozvoje: duševní hygiena, sebeřízení a efektivní životní styl*. Praha: Management Press, 2009, s. 359. ISBN 978-80-7261-198-0.

KUDLOVÁ, Pavla a kol. 2006. *Sociokulturní kontexty v ošetrovatelství a porodní asistenci, příspěvek k podpoře humánnější péče o člověka I*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, s. 298. ISBN 80-244-1424-4.

PLEVOVÁ, Ilona a kol. 2011. *Ošetrovatelství I*. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 288. ISBN 978-80-247-3557-3.

STAŇKOVÁ, Marta a kol. 1997. *Lemon 3*. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 1997, s. 158. ISBN 80-7013-244-2.

ŠKRLA, Petr, ŠKRLOVÁ, Magda. 2003. *Kreativní ošetrovatelský management*. Praha: Advent-Orion, 2003, s. 477. ISBN 80-7172-841-1.

Rešeršní strategie:

V rámci rešeršní strategie byla využita tato klíčová slova: image, nurses, profession, obraz, sestry, profese.

Vyhledávací období rešerše bylo stanoveno od roku 2002 do roku 2012.

Na základě rešerše provedené v elektronických informačních zdrojích databázích EBSCA, PROQUESTU, MEDLINU, BMČ bylo dohledáno celkem 361 dokumentů. 320 dokumentů pochází ze zahraničních databází, 41 z BMČ. Ze zahraničních databází bylo použito 40 dokumentů. 95 nebylo použito pro duplicitní výskyt v databázích, 185 neodpovídalo zadaným cílům bakalářské práce. Ze 41 dohledaných dokumentů v BMČ byly zařazeny do bakalářské práce 2 články. U 22 nepoužitých dokumentů se jednalo o nerecenzované články a 17 článků se netýkalo daného tématu. Celkem bylo pro bakalářskou práci použito 42 článků. Z tohoto počtu bylo 38 článků přeloženo z anglického jazyka, 1 článek ze španělského jazyka, 1 článek z polského jazyka. V českém jazyce byly pro téma bakalářské práce relevantní 2 články.

Kritéria výběru pro začlenění dohledaných dokumentů do textu bakalářské práce byla dána specifikací jednotlivých cílů práce.

1 PROFESNÍ SELF-IMAGE VŠEOBECNÝCH SESTER

Profesní self-image představuje způsob, jakým sestry vnímají sebe samé v rámci pracovního prostředí, v ošetrovatelské profesi (Vliegheer et al., 2011, s. 29-36). Je postavena na sebehodnocení svých odborných znalostí, dovedností, hodnot a tvarovaná myšlenkami, zážitky, životním prostředím a referenčními skupinami. Profesní self-image ovlivňuje naše chování a výkon na pracovišti, má vliv na to, jak myslíme a jednáme, a narušuje nebo posiluje naše sebevědomí (Hendel a Kagan, 2011, s. 259-262). Mezi aspekty ovlivňující profesní self-image všeobecných sester náleží způsob, jakým sestry vnímají své role a činnosti v nich vykonávané, postavení a přínos v oblasti zdravotní péče. Tyto aspekty vykazují sociální a kulturní specifika. (Vliegheer et al., 2011, s. 29-36). V České republice je u všeobecných sester zřejmý pozitivní pohled na profesi sestry v souvislosti s vykonáváním ošetrovatelko-pečovatelských činností v rámci primární role. Některé sestry se však ztotožňují s image „dívky pro všechno“, vykonávajíc činnosti příslušející ostatním zdravotnickým pracovníkům. Část sester považuje svou profesi za poslání (Drábková a Trešlová, 2011, s. 24-27). S tímto postojem korelují názory polských sester. Ošetrovatelská profese pro ně představuje poslání, jež je často spojované s velkým odhodláním. Polské sestry vidí moudrost a užitečnost ve svých rolích (Wlodarczyk a Tobolska, 2011, s. 269-279). Řecké sestry nalézají svou hlavní roli v poskytování podpory, pozornosti a úlevy pacientům. Činnosti, které vykonávají, v nich vytvářejí silné, kladně vnímané pocity z poskytování služby a pomoci pacientům (Karaniola et al., 2011, s. 108-116). Sestry se podílejí na zmírňování utrpení pacientů, což u některých sester pozitivně ovlivňuje profesní self-image. Tento názor potvrzují postoje íránských sester. Varaei et al. ve svém výzkumném šetření provedeném u 220 íránských sester dokládají, že 98,6 % respondentů kladně vnímá provádění odborných činností zaměřených na poskytování komfortu pacientům v době bezmoci (Varaei et al., 2012, s. 551-560). Pozitivní dopad na profesní self-image má u sester poskytujících péči psychiatrickým pacientům v komunitě ve Velké Británii Midlands možnost pomáhat lidem tak, aby získali nezávislost a lepší kvalitu života. Důležitá je pro ně také flexibilita tkvící v jejich rolích, která kompenzuje všednost ošetrovatelské praxe. Sestry chápou nutnost vysokoškolského vzdělání, prohlubování praktických dovedností a teoretických znalostí, protože začaly cítit nezbytnost zdůvodňovat a říkat to, co udělaly na základě

důkazů (Crawford, Brown a Majomi, 2008, s. 1055-1063). Thompson et al. zmiňují, že některé sestry ve Velké Británii se cítí být rovnocennými členkami týmu s možností vzájemné opory, sdílení myšlenek a zážitků, problémů i radostí. Kooperace v týmu se odráží na kvalitě poskytované ošetrovatelské péče a pozitivně ovlivňuje profesní self-image sester. Zároveň sestry oceňují privilegium, které pro ně představuje možnost být v primárním kontaktu s pacientem, jeho rodinou a účast na klíčových okamžicích v životě lidí. Příznivě sestry také vnímají rozmanitost pacientů a jejich rodin, s nimiž přicházejí do styku při poskytování ošetrovatelské péče, a pestrost ošetrovatelské kariéry provázené vysokou mírou odpovědnosti a autonomie, volnosti a flexibility (Thompson et al., 2011, s. 683-692). Velká míra autonomie je podstatná pro belgické sestry, jež poskytují domácí péči ve Flandrech. Příležitost být hostem v domově pacienta, navázat s ním blízký vztah a schopnost poskytnout informace jemu a členům rodiny v pacientově důvěrně známém prostředí je pro sestry lákavá. Sestry doznávají pocitu značného naplnění rolí aktivitami uskutečňovanými v oblasti psychologické, organizační a sociální (Vlieghe et al., 2011, s. 29-36). Jiný úhel pohledu na profesi sestry mají jejich kolegyně poskytující ošetrovatelskou péči v belgických nemocnicích. Většina z 9638 sester pracujících ve 22 belgických nemocnicích uvádí, že je hrdá na svou ošetrovatelskou profesi a považuje se za zdravotnického odborníka s velkou zodpovědností. Sestry mají profesní self-image spojenou v první řadě s vykonáváním instrumentálních (technických) činností v sekundární roli. Jako nezbytné, ale podružné pro dobře vykonávanou ošetrovatelskou praxi považují činnosti pečovatelské. Současně si sestry připadají jako rovnocenné členky interdisciplinárního týmu. Mnoho respondentů ovšem vyjadřuje nespokojenost z týmové spolupráce sester a lékařů, někdy až absenci pozitivního pracovního vztahu mezi oběma disciplínami (Siebens et al., 2006, s. 71-82). Je možno se setkat s tím, že během let praxe dojde u sester ke změně profesní self-image. S tímto tvrzením kolerují postoje některých sester z New Yorku. Sestry jsou vysokoškolským studiem připraveny na plnění všech rolí sestry. Jejich profesní self-image je před zahájením kariéry pozitivní. Část sester po letech poskytování ošetrovatelské péče však dojde k závěru, že pouze čeká na příkazy lékaře. Sestry si začnou uvědomovat, že mají znalosti a dovednosti na takové úrovni, která by jim umožňovala vykonávat samostatně závislé činnosti. Tento postoj negativně ovlivňuje jejich vnímání profese sestry. Jinak je tomu u některých sester s víceletou praxí, které pozitivní profesní

self-image spojují s možností sester obhajovat práva pacientů. Tyto sestry jsou pyšné na své znalosti, dovednosti a zkušenosti získané během let praxe (Emeghebo, 2012, s. 49-53). Nejen znalosti získané v průběhu kvalifikačního studia, ale i možnost celoživotního vzdělávání v oboru je pro profesní self-image sester podstatná. Na izraelské sestry působí pozitivně postgraduální vzdělávací specializační programy v jednotlivých klinických oborech. Sestry hodnotí samy sebe jako odborníky s vyšší úrovní teoretických znalostí a klinických dovedností, připadají si více autoritativní při rozhodování a iniciativní při realizaci projektů zlepšujících kvalitu ošetrovatelské péče. Vnímají svou roli v systému zdravotní péče jako důležitou, obsahující více autonomie (Toren, Kerzman a Kagan, 2011, s. 28-34). S podobným názorem se lze setkat u sester v Íránu. Sestry pozitivně hodnotí šanci získat v rámci osobního rozvoje doktorát v ošetrovatelství (Varaei et al., 2012, s. 551-560). Profesní self-image sestry je úzce spjata s veřejnou image ošetrovatelství, jelikož je do značné míry řízena sociálním oceňováním ošetrovatelství. Sestry vnímají svou nízkou společenskou prestiž a trpí stereotypními představami veřejnosti o ošetrovatelské profesi, které neodpovídají realitě ošetrovatelské praxe. Začínají chápat negativní vliv veřejné image ošetrovatelství, která ošetrovatelství prezentuje jako ženskou práci a práci ve službách (Fletcher, 2007, s. 207-215). Profese sestry je stále spojována s image sestry v roli matky nebo starostlivé ženy podřízené více patriarchálnímu povolání medicíny. Z této konvenční image ošetrovatelství mají sestry pocit, že se u nich považuje za samozřejmé dávat emoce do ošetrovatelské péče. Domnívají se také, že genderové stereotypy zpomalují posun směrem k profesionalizaci a ocenění emocionálních aspektů práce v ošetrovatelství (Gray, 2010, s. 349-360). Podobně vnímají nedostatek porozumění ošetrovatelské péči ze strany veřejnosti australské sestry. Předpokládají, že jsou ostatními viděny méně nezávislé, inteligentní, profesionální, s malými schopnostmi vést lidi. Sestry jsou toho názoru, že pouze ošetrovatelsko-pečovatelské dovednosti hodnotí veřejnost stejně pozitivně jako ony. Zároveň se obávají tradiční veřejné image sestry sedící u lůžka pacienta, držící ho za ruku, nabízející mu sklenici vody (Takase, Maude a Manias, 2006, s. 333-343). Varaei et al. upozorňují, že íránské sestry jsou přesvědčeny o nerespektování ošetrovatelství společností. Podřízené postavení sester provázející je v průběhu let, špatná veřejná image ošetrovatelství, nízký sociální status přispívají k jejich pocitu nedocenění. Pro íránské sestry jsou však rozhodující názory rodiny, eventuálně přítomnost všeobecné sestry v rodině a její

postoj. Tyto okolnosti mají na sestry daleko větší vliv, než způsob jejich zobrazení v médiích (Varaei et al., 2012, s. 551-560). Oproti tomu sestry ve Velké Británii vnímají negativně svoji neviditelnost v médiích, převážně co se týká zobrazování autonomie, odpovědnosti, rozhodování a intelektových dovedností sester. Domnívají se, že veřejnost shledává, že sestrám stačí nižší vzdělávací standardy, méně kvalifikace a menší plat (Thompson et al., 2011, s. 683-692). Neviditelné z pohledu veřejnosti si rovněž připadají sestry poskytující péči psychiatrickým pacientům v komunitě ve Velké Británii Midlands. Převládají v nich negativní pocity vyvolané stigmatizací péče o duševní zdraví. Domnívají se, že mnoho lidí neuznává psychické problémy, a tím ani sestry pečující o psychiatrické pacienty. Sestry jsou nespokojeny s postavením ve společnosti (Crawford, Brown a Majomi, 2008, s. 1055-1063). Nedostatek společenského uznání vnímají i sestry v České republice. Negativně hodnotí neustálý zápas o svou pozici v systému zdravotní péče vedle lékařské profese. Uvědomují si ale, že jejich rodinní příslušníci hodnotí profesi sestry z velké části pozitivně a chápou náročnost tohoto povolání (Drábková a Trešlová, 2011, s. 24-27). Stejný názor mají sestry pracující v belgických nemocnicích. Jsou si vědomé cenění ošetrovatelské profese svým bezprostředním okolím. Negativně sestry vnímají postoje lékařů ke kompetencím sestry. Domnívají se, že lékaři neuznávají význam ošetrovatelských intervencí. Zároveň cítí, i přes vlastní pozitivní sebehodnocení, nedostatek společenského uznání a nesprávné pojetí ošetrovatelské profese veřejností (Siebens et al., 2006, s. 71-82). S tímto postojem se neztotožňují belgické sestry poskytující domácí péči ve Flandrech. Podle jejich soudu je společnost vnímá pozitivně, přestože jim připisuje pouze ošetrovatelské činnosti spojené s koupáním a hygienou pacientů (Vlieghe et al., 2011, s. 29-36). Ačkoli zachování vysokého standardu ošetrovatelské péče je snahou sester, některé sestry pociťují stres z toho, že je lidé vnímají převážně jako starostlivé a pečující osoby. Obávají se, že nejsou schopny tato očekávání veřejnosti stoprocentně splnit. Rozpor mezi hodnocením sebe samé a vnímanou veřejnou image ošetrovatelství mnohdy přispívá ke sníženému pracovnímu výkonu sester a zvýšenému uvažování o změně pracovního místa (Takase, Maude a Manias, 2006, s. 333-343). Oproti tomu tchajwanské sestry jsou s image vnímání všeobecných sester jako „andělů milosrdenství“ spokojeny. Negativně nesou byrokratické hledisko veřejné image ošetrovatelství (Tzeng, 2006, s. 755-765). Emeghebo uvádí, že některé sestry ze Spojených států amerických nemají pocit uznání

hodnoty profese sestry ostatními, což se u nich může projevit frustrací. Vyjadřují nespokojenost z nedostatku respektu a spolupráce mezi staršími a novými sestrami. Také vzájemné znevažování znalostí a dovedností ošetrovatelských kolegů z jiných klinických oborů má negativní vliv na profesní self-image sester (Emeghebo, 2012, s. 49-53). Polské sestry vnímají, i přes příznivé výsledky průzkumu veřejného mínění z roku 2009, kdy byly sestry umístěny na 4. místo (lékaři na 5. místo) v hierarchii společenské prestiže, nízké postavení jejich povolání v hierarchii sociálních a zdravotnických profesí. Zklamání spojené s tímto stavem u nich může vést k syndromu vyhoření (Włodarczyk a Tobolska, 2011, s. 269-279). Negativní vnímání sester veřejností ve srovnání s pohledem společnosti na lékaře a další zdravotnické pracovníky vyvolává u některých sester pocit méněcennosti a bezmoci (Takase, Kershaw a Burt, 2002, s. 196-205). Řecké všeobecné sestry se specializací pro intenzivní a neodkladnou péči vyjadřují zklamání z nízkého společenského hodnocení ošetrovatelské profese a uvědomují si poněkud ztenčený pohled veřejnosti na povinnosti sester v systému zdravotní péče. Sestry považují za nejhorší stereotyp, jehož se drží řecká společnost, ten, který jako jejich hlavní pracovní náplň vidí pouze uklízení hlenu, moči a stolice. Řecká společnost podle sester nevnímá a neoceňuje kvalifikační přípravu probíhající na univerzitě jako nutnou pro výkon povolání, investování osobního času do kariéry a ani to, jak výrazný je přínos sester k zajištění blaha pacientů (Karanikola et al., 2011, s. 108-116). Sestry jsou hrdé na své povolání a nesouhlasí s postojem, že sestra je ušlechtilá, andělská, soucitná osoba, která upřednostňuje potřeby druhých nad své vlastní (Tzeng, 2006, s. 755-765). Fletcher však zmiňuje, že některé sestry jsou tajně polichoceny stereotypy, které zdůrazňují obětavost a sebeobětování se (Fletcher, 2007, s. 207-215). Mezi další prvky ovlivňující profesní self-image sester patří pracovní prostředí a finanční ocenění. Íránské sestry pozitivní vliv na profesní self-image připisují dramatickým situacím, které jim přináší každodenní praxe. Jako nežádoucí faktory pak identifikují vysokou pracovní zátěž, velký počet odpracovaných hodin, práci na směny a nedostatek času na poskytování ošetrovatelské péče. Pocit finančního nedocnění, nejistotu pracovního místa a pochybnosti o možnosti setkat se v ošetrovatelské praxi s partnerem vhodným pro manželství nesou sestry také nelibě (Varaei et al., 2012, s. 551-560). V České republice dle Drábkové a Trešlové některé sestry charakterizují svou profesi jako náročné povolání, které jim nepřináší adekvátní finanční ocenění. Nespokojenost je

patrná hlavně v privátním sektoru, kde nejsou mnohdy dodržovány ani tabulkové platy (Drábková a Trešlová, 2011, s. 24-27). Thompson et al. zdůrazňují, že pozitivní dopad na profesní self-image má u sester ve Velké Británii jejich vědomí vlastní všudypřítomnosti, a tím nepostradatelnosti v rámci zdravotnictví. Současně sestry vyjadřují spokojenost s finančním ohodnocením (Thompson et al., 2011, s. 683-692). Řecké sestry naopak upozorňují, že negativní vliv na jejich profesní self-image mají těžké pracovní podmínky, náročnost práce a nízký plat (Karanikola et al., 2011, s. 108-116). Podobně identifikují možný negativní účinek na profesní self-image belgické sestry poskytující domácí péči ve Flandrech. Jedná se především o nadměrnou pracovní zátěž a nedostatek času na poskytování kvalitní ošetrovatelské péče. Sestry nemohou trávit více času s pacienty, dostatečně prodiskutovat problémy pacientů s kolegy a věnovat se studentům. Problémy s dopravou, nedostatek spolupráce ze strany nemocničního prostředí a lékařů, eventuálně rušení kolegy ve svém volném čase považují také za pracovní omezení (Vlieghe et al., 2011, s. 29-36). S těmito postoji korelují i názory kolegyň pracujících v belgických nemocnicích. Sestry negativně vnímají škrty v rozpočtech organizace, které je nutí tomuto přizpůsobovat ošetrovatelskou péči. Nedostatek času na konzultace s jinými zdravotnickými pracovníky a prakticky žádný čas pro vedení studentů hodnotí také negativně. Sestry upozorňují na neefektivní nebo neexistující komunikaci s manažery, což u nich vede k pocitu nedostatečné podpory (Siebens et al., 2006, s. 71-82).

2 PROFESNÍ IMAGE VŠEOBECNÝCH SESTER

Veřejnost se často drží stereotypních a zastaralých pohledů na ošetřovatelství, všeobecné sestry a roli, kterou hrají v oblasti zdravotní péče. Sestry jsou veřejností vnímány jako málo odpovědné za ošetřovatelskou péči a závislé v rozhodování na lékaři. Veřejná image sestry jako „anděla milosrdenství“ je běžná (Varaei et al., 2012, s. 551-560). Vysoká míra důvěry společnosti v sestry nesouvisí s respektováním sester jako odborníků. Tradiční vnímání sester veřejností je spojeno s pohledem na sestru jako ženu pracující v nemocnici, podřízenou lékaři, mající jen určitou mírou autonomie při poskytování ošetřovatelské péče. Pacienti často označují jako „dobrou sestru“ někoho, kdo má dobré osobnostní předpoklady, které jsou pro ně důležitější než stupeň vzdělání (Fletcher, 2007, s. 207-215). Crawford, Brown a Majomi se domnívají, že společnost často považuje profesi sestry za jednoznačně ženskou, všední a podřadné zaměstnání (Crawford, Brown a Majomi, 2008, s. 1055-1063). Veřejnost popisuje sestry často jako „asistentky lékaře“ nebo ženy, které plní svou přirozenou, starostlivou roli matky. Tyto archetypy s sebou přinášejí nepochopení nutnosti vysokoškolského vzdělávání sester. V Irsku je pozitivní veřejná image sester a ošetřovatelství založena na sociálně ceněných ideálech nesobecké oddanosti, sebeobětování, hrdinství a ochotě sloužit v ošetřovatelské profesi (Fealy a McNamara, 2007, s. 1187-1195). Společnost ve Velké Británii pohlíží pozitivně na sestry a ošetřovatelství v souvislosti s vykonáváním pečovatelských činností, které většina populace nechce dělat. Vidí je jako důvěryhodné, upřímné, empatické a zásadové. Lidé si mnohdy myslí, že sestry potřebují k poskytování ošetřovatelské péče jen minimální nebo žádnou kvalifikaci. Mylná je také jejich představa o stávající nízké mzdě a nedostatečných ambicích sester. Společnost má rovněž nepřesnou představu o kompetencích sester (Thompson et al., 2011, s. 683-692). Takase, Maude a Manias upozorňují na postoj australské veřejnosti. Ta považuje sestry za ošetřovatelské profesionály, ale neuznává je v pozici nezávislých pracovníků, kteří jsou schopni vést lidi. Tuto image doplňují pocity některých lidí, že sestra je méně inteligentní než lékař, bezmocná, závislá na lékaři (Takase, Maude a Manias, 2006, s. 333-343). Je skutečností, že i přes kvalifikační univerzitní přípravu sester, je mnozí lidé stále vnímají jako „služky lékařů“ nebo „anděly“. Tyto postoje australské veřejnosti vycházejí z historie a role ošetřovatelství, hierarchického postavení lékařů a sester,

tradičních a často diskriminačních názorů na typicky mužské a ženské vlastnosti, role žen a mužů ve společnosti a ze zobrazování sester v médiích (Takase, Kershaw a Burt, 2002, s. 196-205). Jiná je situace ve Spojených státech amerických, kde postupně došlo ke změně image sester z „andělů s čepci, v naškrobených sukních“, netrpělivě čekajících na pokyny lékaře, kladoucích potřeby pacienta nad vlastní zdraví a kariéru, na image kompetentních, nezávislých žen a mužů. Faktem však zůstává skutečnost, že veřejnost je méně obeznána s kompetencemi sester a ikonická image může hrát i nadále roli při volbě povolání mladých lidí (Rhodes, Morris a Lazenby, 2011, s. 1-1). Ti vyjadřují obdiv k práci sester v souvislosti s vnímáním sester jako pomocníků pacientů, na druhé straně si ale uvědomují fyzickou náročnost profese a malou míru autonomie (Fletcher, 2007, s. 207- 215). Je možno se setkat se skutečností, že profesní image sester je kulturně diferencovaná. Dle Varaei et al. je častým jevem, který přispívá k negativní veřejné image ošetrovatelství v Íránu, nepochopení práce sester společností. Přestože se počet žen pracujících mimo domov v posledních letech podstatně zvýšil, tradiční genderové stereotypy vycházející z role žen pracujících jen v domácnosti přetrvávají. Některé íránské rodiny nepovažují profesi sestry za vhodnou pro své dcery a ženy. Toto hledisko podporuje jejich domněnka, že mnozí muži se nechtějí se všeobecnými sestrami ženit, protože pracovní požadavky zasahují do jejich osobního života a do manželství. Mužům se nelíbí především noční směny sester, vysoká pracovní zátěž a počet odpracovaných hodin (Varaei et al., 2012, s. 551-560). Obdobné mínění veřejnosti o profesi sestry se objevuje v Saudské Arábii. Špatnou image vytváří rozsah a povaha poskytované ošetrovatelské péče, která vede ke konfliktům v rodině a osobním životě (Almalki, FitzGerald a Clark, 2011, s. 304-311). V České republice vnímají rodinní příslušníci profesi sestry jako obtížnou a unavující, málo finančně ohodnocenou práci, jež sestry mnohdy nutí ke „specifickým obětem“. Negativně rodina hodnotí práci na směny, o víkendech a ve dnech svátků. Nicméně 50 % z dotazovaných rodinných příslušníků nesouhlasí s odchodem sester z jejich profese. Argumenty poukazují na výhody vyplývající z relativní jistoty stálosti pracovní pozice a pravidelného platu sester, který v jiných profesích v dnešní době není běžným standardem (Drábková a Trešlová, 2011, s. 24-27). Veřejnost si váží určité profese na základě finančního ohodnocení. Lidé v Řecku však považují sestry za pracovnice nedělající svou práci pro peníze, ale poskytující službu společnosti bez vzdělávací přípravy a odborné nezávislosti. Profesní image řeckých sester zůstává

spojena s nejasnostmi týkajícími se povinností a odpovědností sester (Karanikola et al., 2011, s. 108-116). Marcinowicz et al. zmiňují, že polští pacienti charakterizují sestru jako empatického, upřímného jedince, což pro ně splňuje představu profesionála (Marcinowicz et al., 2008, s. 438-445). Osobní vlastnosti, jakými jsou nesobeckost, laskavost, vstřícnost, otevřenost k lidem, přátelskost jsou součástí veřejnosti sdílené profesní image všeobecných sester v Polsku. I přes změny probíhající v rámci profese sestry v posledních letech povědomí veřejnosti o práci sester zůstává neměnné, spojené s vykonáváním rutinních, jednoduchých činností sester, mezi které pacienti řadí podávání léků, aplikaci injekcí a výměnu jednorázových plen (Włodarczyk a Tobolska, 2011, s. 269-279). Sestry jsou při poskytování ošetrovatelské péče v kontaktu nejen s pacienty, rodinnými příslušníky, ale i kolegy v rámci interdisciplinárního a multidisciplinárního týmu. Fletcher uvádí, že lékaři obecně respektují sestry, nicméně tři ze čtyř lékařů je považují za své asistentky. U lékařů převládá pozitivní pohled na práci sester v souvislosti s aktivitami vykonávanými u lůžka pacientů, nikoli v administrativě. Stupeň vzdělání sester nehraje v postoji lékařů roli (Fletcher, 2007, s. 207-215). S tímto tvrzením se rozchází názor odborné veřejnosti v Izraeli, která míní, že sestry absolvující postgraduální vzdělávací programy jsou lépe informované, více asertivní v interakci s kolegy, vykazující širší reflexní vizi a lepší analytické schopnosti (Toren, Kerzman a Kagan, 2011, s. 28-34). Ve Spojených státech amerických považují členové zdravotnického týmu sestry za jeho nedílnou součást. Jsou vnímány jako kompetentní, důvěryhodné a nepostradatelné při poskytování zdravotní péče. Kolegové je oceňují a respektují. Jedinou výjimku z celkově pozitivní profesní image sester tvoří názory lékařů (Tomey, 2009, s. 15-25). Lékaři mnohdy vidí sestry především jako poslušné osoby, které respektují pravidla vytvářená lékařem a které až na druhém místě uspokojují potřeby pacientů (Milutinovic et al., 2011, s. 1260-1267). Očekávají, co se týká role sestry, pečlivé plnění příkazů, odpovědnost a manuální zručnost (Marcinowicz et al., 2008, s. 438-445). Stereotypní vzory myšlení lékařů o všeobecných sestrách jsou evidentní i v Polsku. Podle názoru lékařů jsou sestry málo kreativní, progresivní a nezávislé (Włodarczyk a Tobolska, 2011, s. 269-279). Ve zdravotnických zařízeních jsou sestry v interakci také se studenty medicíny. Marcinowicz et al. objasňují, že studenti medicíny v Polsku mají vysoké mínění o povolání sestry, zejména pokud se jedná o profesní spolehlivost, dobré technické dovednosti a vlastnosti sestry, jakými jsou přívětivost a pozornost. Sestru

vnímají jako asistentku lékaře podílející se na diagnosticko-terapeutických postupech. Sledování vitálních funkcí, aplikaci intravenózní terapie, podávání léčivých přípravků a vedení zdravotnické dokumentace chápou jako její nejdůležitější činnosti. Studenti si všímají úzkého rozsahu ošetrovatelských nezávislých činností, ale nepřikládají tomu žádnou důležitost. Autonomní postavení sestry vnímají převážně v souvislosti s psychickou podporou pacienta a rodiny (Marcinowicz et al., 2008, s. 438-445). S tímto tvrzením korelují názory studentů lékařské fakulty v Novém Sadu v Srbsku, kteří také vnímají jako nejdůležitější povinnosti sestry účastnit se a asistovat při diagnostických, léčebných postupech a mít dobré praktické dovednosti. Profesní nezávislost sester hodnotí studenti jako nejméně významnou. Mají ovšem dojem, že profesi sestry není schopen vykonávat každý, uznávají nutnost odpovídajících vlastností a odborné kvalifikační přípravy (Milutinovic et al., 2011, s. 1260-1267). Studenti identifikují jako „top“ schopnosti a vlastnosti sester citlivost, spolehlivost, přátelskost, zdvořilost a soucitnost, nikoli však způsobilost pracovat samostatně (Fletcher, 2007, s. 207-215).

3 IMAGE VŠEOBECNÝCH SESTER V MÉDIÍCH

Zobrazení sester v médiích je neustále nepřesné a negativní. Sestry jsou často v mediálním zobrazení zdravotní péče zastoupeny nedostatečně, nebo zde vůbec nejsou přítomny, čímž dochází k situaci, že veřejnost nemá představu o tom, jaké role dnes sestry v ošetrovatelské profesi plní (Kalisch, Begeny a Neumann, 2007, s. 182-188). Sestry jsou v mnohých periodikách a novinách prakticky neviditelné a nejméně citované ze všech zdravotnických pracovníků (Fletcher, 2007, s. 207-215). Thompson et al. upozorňují na nepřítomnost zmínek o profesi sestry v hlavním obsahu textu novin a časopisů ve Velké Británii (Thompson, et al., 2011, s. 683-692). Negativní mediální prezentace sester je patrná v Řecku, kde jsou sestry líčeny často jako „služky lékařů“ nabízející jim své židle, nosící bílé čepce a dostávající nízké mzdy ve srovnání s ostatními zdravotnickými pracovníky (Karanikola et al., 2011, s. 108-116). Fletcher zmiňuje, že skutečné role sestry nejsou odráženy ani v ošetrovatelských a lékařských časopisech, jelikož ve srovnání s lékaři jsou sestry vykresleny způsobem, který naznačuje, že plní v systému zdravotní péče menší role (Fletcher, 2007, s. 207-215). Australské sestry pracující na operačních sálech jsou v aktuální ošetrovatelské literatuře vykresleny po odborné stránce nepřesně. Tato image vychází z vnímání všeobecných sester se specializovanou způsobilostí pro perioperační péči jako „služek chirurgů“ nebo jako jejich „třetí ruky“ nemajících samostatné myšlení a praxi (Riley a Manias, 2002, s. 316-324). Ferns a Chojnacka se zabývají stereotypním zobrazením sester ve Velké Británii v novinách a dalších médiích. Tito autoři identifikují výskyt velkého množství výrazů spojených se sexem a výraznou viditelnost sester v celé řadě pornografického materiálu. Skutečností zůstává, že novinový průmysl se zdá mít dvoustranné zaměření, co se týká zobrazování ošetrovatelské profese. Na jedné straně noviny používají sexuální stereotypizaci, na té druhé často popisují a ukazují všeobecné sestry jako starostlivé, obětavé a pracovitě ženy (Ferns a Chojnacka, 2005, s. 1028-1032). V irských ošetrovatelských periodikách popis sestry vychází z image „dobré sestry“ a je spojený s typicky ženskými a mateřskými vlastnostmi, které jsou synonymem dobré ženy. Irská sestra má, tak jako její americké a britské kolegyně, tendenci být popisována jako ctnostná žena, svědomitá pozorovatelka a asistentka lékaře. Populární vyličení sester neodráží realitu ošetrovatelství, je často založeno na mýtech a stereotypech (Fealy, 2004, s. 649-656). Sestry jsou také často zobrazovány v komediích a dramatech jako

podřízené, nešikovné a nevýznamné (Tzeng, 2006, s. 755-765). Negativní stereotypy jsou evidentní ve znázorňování sester v románech, televizi a reklamách, kde sestry prezentují ženy svobodné, bezdětné, a to pouze do 35 let věku. Ve filmu jsou sestry z velké části vylíčeny jako podmnožina, vyřizující příkazy lékařů nebo hledající zábavu a romantiku. Výjimku netvoří ani role, ve kterých ztvárňují sexuálně promiskuitní osoby (Fletcher, 2007, s. 207-215). Stanley ve svém článku seznamuje s image sestry v 280 celovečerních filmech z období 1900-2007. Filmy pocházejí převážně ze Spojených států amerických a Velké Británie. Počáteční snímky jsou založeny na skutečných životních událostech a znázorňují sestru jako „hrdinku“, která zvládá dramatické situace. Image sestry oddané a pečující o zraněné v období první světové války se také objevuje v mnoha filmech. Sebeobětování se jako hlavní povinnost sestry je charakteristické pro celé minulé století. Existuje rovněž řada filmů, kde je sestra vylíčena jako sexuální objekt, svůdná a koketní. Se změnou postavení žen ve společnosti je vidět i změna image sestry ve filmu. Objevují se filmy s vyobrazením sestry jako vtipné a nezávislé ženy. Až nedávno došlo k odklonu od stereotypních témat minulosti a sestra se objevuje v roli profesionála, jako sebevědomá, inteligentní, nezávislá osobnost. Filmy však nadále zachycují i témata romantiky, hrdinství a sebeobětování. Zobrazení sestry tajemné, schopné zla nebo sestry jako „sexuálního objektu“ není v současnosti výjimkou (Stanley, 2008, s. 84-95). Média spojují profesi sestry pouze s jedinci ženského pohlaví a vlastnostmi přiřazovanými převážně ženám. Televize a filmy představují sestru v roli ženy, pečující matky nebo jako objekt sexuální touhy (Kelly, Frealy a Watson, 2011, s. 1804-1813). Rostoucí počet prvků budujících mírně pozitivní profesní image sester se začíná objevovat v Polsku, a to v obsahu reklam, televizních seriálů a zábavných pořadů (Włodarczyk a Tobolska, 2011, s. 269-279). Kalisch, Begeny a Neumann předkládají výsledky výzkumu, který se zabývá vyobrazením sester na 144 webových stránkách v roce 2001 a 152 webových stránkách v roce 2004. Přibližně 70 % stránek ukazuje sestry jako vzdělané a inteligentní. V obsahu 60 % webových stránek je možné postřehnout image sestry jako odpovědné, respektované, angažované, důvěryhodné a kompetentní osoby. Toto procentuální hodnocení je stejné v roce 2001 a 2004. Ke zvýšení frekvence líčení sester orientovaných na aktivity v oblasti výzkumu dochází v roce 2004, kde je také evidentní dvojnásobný nárůst viditelnosti sester s doktorským titulem. I přes tento fakt lze zaznamenat stoupající tendenci v popisování sestry jako sexuálně promiskuitního

jedince (Kalisch, Begeny a Neumann, 2007, s. 182-188). Dalším mediálním zobrazením všeobecné sestry je její prezentace na „YouTube“ formou veřejného diskurzu. Deset nejnavštěvovanějších videí s výskytem sester a ošetřovatelství na tomto webu obsahuje příběhy, které jsou postavené na třech rozdílných typech identity ošetřovatelské profese. Videoklipy přístupné 17. a 18. července 2010 představují sestru v podobě „kvalifikovaného odborníka“, sestru jako „sexuální hračku“ a sestru jako „hloupou a nekompetentní osobu“. Propagace příznivých, ale i negativních a stereotypních vyobrazení sester na „YouTube“, který je populární a snadno dostupný, ovlivňuje veřejné přesvědčení a postoje vztahující se k sestrám a jejich profesi (Kelly, Frealy a Watson, 2011, s. 1804-1813).

4 POTENCIONALITA ZLEPŠENÍ PROFESNÍ IMAGE VŠEOBECNÝCH SESTER

Jak vidí sestry samy sebe ve své profesi, je stejně důležité jako pohled, kterým se na ně dívají ostatní. Změnou profesní self-image může sestra sama přispět ke zlepšení profesní image všeobecných sester. Viditelnou pozitivní profesní self-image sestra reprezentuje sebe samu. Nikdy se nesmí charakterizovat jen jako pouhá všeobecná sestra. Ona sama je svým primárním zaměřením na pacienta, jeho rodinu a snahou o dosažení co nejlepšího výsledku ošetrovatelské péče rovnocenným členem zdravotnického týmu. Dnes již sestry nestojí „v pozoru“ při příchodu lékaře na oddělení. Sestry si musí uvědomit, že jsou odborníky, pro něž je jejich profese posláním, povoláním nebo závazkem (Greggs-McQuilkin, 2003, s. 73-74). Budování zdravého sebevědomí sester má již vycházet z kvalifikačního vzdělávání. Je nezbytné, aby budoucí sestry pochopily jedinečnost své profese a důležitost postavení všeobecných sester ve zdravotnickém systému. Během let praxe má pak velký význam posilování profesní identity sester vedoucími pracovníky, protože tím následně dochází i ke zlepšení kvality poskytované ošetrovatelské péče a efektivnější spolupráci s kolegy (Drábková a Trešlová, 2011, s. 24-27). Důležitou roli ve změně profesní self-image hraje podpora profesionální socializace a zdravého sebevědomí sester, čímž se zabrání působení negativních vlivů veřejných stereotypů, které přetrvávají o ošetrovatelské praxi. Všeobecné sestry s vyšším sebevědomím jsou méně ovlivnitelné negativní veřejnou image sester (Takase, Kershaw a Burt, 2002, s. 196-205). Pozitivní profesní self-image sester je nezbytná pro udržení optimálního pracovního výkonu, schopnosti vyrovnat se s potenciálním tlakem veřejnosti, jež očekává vysokou kvalitu ošetrovatelské péče (Varaei et al., 2012, s. 551-560). Sestry musí rozpoznat a akceptovat svou vlastní moc. Síla ošetrovatelské profese a jednotlivých sester spočívá v jejich počtu, mravních závazcích, obrovském příspěvku v oblasti zdravotní péče a schopnostech vedoucích k dosažení spokojenosti pacientů, rodin a společnosti (Roberts a Vasquez, 2004, s. 196-204). Politici, pedagogové, vědečtí pracovníci a zdravotní pojišťovny mají také možnost pozitivně ovlivnit profesní self-image sester (Siebens et al., 2006, s. 71-82). Vytvářením vzdělávacích programů určených jak nastupujícím, tak i zkušeným sestřám může být poskytnuta příležitost pro dosažení pozitivní profesní self-image, založené na sdílení nových poznatků, ochotě k inovacím a vytváření vzájemného respektu (Emeghebo, 2012,

s. 49-53). Absolvováním postgraduálních vzdělávacích programů sestry získávají větší pravomoci při zasahování a rozhodování v rámci každodenní ošetrovatelské praxe, a tím i větší sebedůvěru (Toren, Kerzman a Kagan, 2011, s. 28-34). Profesní self-image sester může být zlepšena také tím, že dojde k přenesení větších kompetencí na všeobecné sestry (Hendel a Kagan, 2011, s. 259-262). Dle Włodarczyk a Tobolske polské sestry musí nejdříve samy přijmout změny týkající se vzdělávání a kompetencí sester nastalých v Polsku po jeho vstupu do Evropské unie, a tak mohou následně posílit i profesní self-image (Włodarczyk a Tobolska, 2011, s. 269-279). Další šance jak zlepšit profesní image sester tkví také ve způsobu chování a jednání všeobecných sester a jejich profesionálním vzhledu, který je klíčovým prvkem k realizaci profesionálních rolí. Vzhled nevytváří jen povrchní obraz, ale činí i určité prohlášení. Ovlivňuje určitou měrou to, jak jsou sestry vnímány svým okolím (Fletcher, 2007, s. 207-215). Řádně oblečená sestra má tendenci sdělovat vyšší úroveň znalostí a upřímný zájem o pokrok, na druhé straně neupravená sestra vyvolává dojem nezajímavého účastníka. Pokud sestra pečuje o sebe samu, budí dojem, že bude dobře pečovat i o potřeby pacienta. Pracovní oděv by měl být čistý, elegantní a znázorňující, že je sestra opravdu v práci. Oděv může odrážet osobnost jedince, ale neměl by být příliš ležerní nebo rušivý pro pracovní činnosti. Některá vedení zdravotnických zařízení chtějí přidat individuální styl do pracovního oděvu. Sestry by měly být v tomto směru opatrné, aby neodváděly pozornost od profesionální image svým oblečením (LaSala a Nelson, 2005, s. 63-67). S určitými prvky individuálního stylu se můžeme setkat na Kubě. Přes existenci předpisů, které upravují použití a druh pracovního oděvu sester, zde často dochází k svévolným změnám v nošení uniforem. Toto je způsobeno velkým počtem mladých lidí pracujících v tomto oboru, kteří nepocítují povinnost dodržovat pravidla, jsou jinak orientovaní a snaží se reagovat změnami pracovního oděvu na nové trendy módního průmyslu. Sestry by si měly uvědomit odpovědnost za udržování a rozvíjení profesionální image. Používáním vhodného jednotného oblečení splňujícího normy a požadavky profese vzbuzují důvěru a společenské uznání (Román, 2006, s. 1-6). Pagana zdůrazňuje, že ačkoliv neformálnost je trendem na mnoha pracovištích, měly by sestry pochopit, že pracoviště není jejich domov. Nemusí to být úplně spravedlivé, ale většina lidí posuzuje ostatní podle toho, jak se oblékají. To, co mají sestry na sobě, podporuje, nebo ubírá na jejich profesionální image a vysílá jasnou zprávu, jak vidí samy sebe nebo jak chtějí být

viděny jinými. Pokud je sestra oblečena příliš nedbale, pacienti mohou pochybovat o její profesionalitě. Šaty by sestra neměla mít nadměrně těsné a sukně příliš krátké. Samozřejmostí je nenosit černé spodní prádlo pod bílou uniformu. Velký význam z hlediska bezpečnosti a profesionality má jasná identifikace jednotlivých členů zdravotnického týmu. Proto je důležité dodržovat přesně daná pravidla pro používání pracovního oděvu (Pagana, 2010, s. 45-48). Ve Spojených státech amerických se jeví jako problematická nestandardizovaná jednota barev a stylu u pracovního oděvu sester, pokud jde o jejich odlišování od jiného nemocničního personálu. Někteří pacienti se domnívají, že sestra je kompetentní či přístupná právě na základě jednotné barvy a stylu jejího oblečení. Stejně barvy a styl ovlivňují ochotu pacienta aktivně naslouchat, klást otázky a spolupracovat. S profesionální image sester dospělí pacienti nejvíce spojují bílé uniformy, které v nich vzbuzují důvěru, kompetentnost, vnímavost, přístupnost, spolehlivost, profesionalitu a pocit ochoty sester poskytovat ošetrovatelskou péči (Albert et al., 2008, s. 181-190). Pro pacienty a jejich rodiny je také důležité vědět, kdo o ně, nebo o jejich blízké pečuje. Proto je podstatné, aby identifikační údaje, používané ve formě jmenovek či odznaků, byly umístěny na dobře viditelném místě a nic je nezakrývalo (Gordon, 2004, s. 273-278). Smith upozorňuje na skutečnost, že v posledních letech se zvýšila popularita používání ozdob těla, jakými jsou tetování a piercing umístěný v obočí, jazyku, rtu a oblasti nosu. Pacienti mohou tyto ozdoby těla vnímat negativně. Vyvolávají u nich obavy ze sester takto ozdobených, protože jim připadají jako nebezpečné, bezohledné a nevyrovnané osoby. Stigma tetování je spojováno s nehygienickými podmínkami při jeho provádění a možnou nákazou hepatitidou typu C (Smith, 2003, s. 22-24). Tetování by mělo být při pracovních setkáních zakryté a piercing, který je viditelný, se důrazně nedoporučuje. Šperky by bylo vhodné omezit na minimum. Přijatelnější je nošení konzervativních šperků oproti velkým nebo extravagantním ozdobám (LaSala a Nelson, 2005, s. 63-67). Úkolem zaměstnavatelů je zachování rovnováhy mezi svobodou projevu, svobodou náboženství a profesionální image všeobecných sester. Sestry manažerky by měly pomoci sestřám pochopit význam vzhledu pro udržení pouta mezi sestrami a pacienty. Účelné by bylo jasně určit, jaké je a není přijatelné oblečení, a připravit příslušné standardy. Podporovat profesionální pracovní prostředí mohou stanovené limity na množství a typy ozdob těla, které zaměstnavatel povolí sestřám nosit nebo zobrazovat. Zahrnut by v nich měl být příkaz na odstranění

nebezpečných šperků, zahalení urážlivého tetování a určení jednotného stylu oblečení. Tato opatření však musí být provázena důslednou kontrolou dodržování pravidel. Co se týká oblečení, které se vztahuje k náboženskému vyznání sester, jako žádoucí se zdá být obezřetný přístup zaměstnavatele vyvažující veškeré aspekty (Smith, 2003, s. 22-24). Příkladem všeobecných ustanovení upravujících použití oděvu a korekci osobního vzhledu jsou kubánské předpisy. Nařizují používání regulovaných uniforem, které umožňují svou šířkou šatů nebo kalhot volnost pohybu bez jakéhokoliv omezení. V případě sukní a šatů je vyžadována délka nad kolena. Vlasy musí být svázané nebo krátké. Sestry by se měly vyhnout používání předmětů, které nejsou potřebné v průběhu jejich práce. Do této kategorie patří náhrdelníky, náušnice, přívěšky, šály a jiné. Místo pro hodinky je určeno na uniformě, kde jsou zavěšeny (Román, 2006, s. 1-6). Autoři článku ze Spojených států amerických kladou důraz na čistotu a účelnost použití obuvi v pracovním prostředí. Nedoporučují špičaté nebo otevřené boty, které vydávají při chůzi hlasité zvuky. Věnují také pozornost úpravě nehtů sester. Samozřejmostí pro ně jsou nehty čisté, upravené nakrátko a bez barevného laku. Jako nepřijatelné vidí nošení umělých nehtů, protože jsou potenciálem pro přenos nemocí. Doporučují jemný make-up doplňující barvu kůže (LaSala a Nelson, 2005, s. 63-67). Zaměstnavatel může požadovat po sestře z důvodu udržování profesionální image omezení extrémního vzhledu, jako je nepřirozená barva vlasů nebo nadměrné množství zdobení ve vlasech (Smith, 2003, s. 22-24). Vzhled, chování a komunikační dovednosti hrají důležitou roli v image, kterou se sestra prezentuje. Poněvadž sestra komunikuje s pacienty, rodinami, dalšími zdravotnickými pracovníky a členy společnosti, musí odrážet profesionální image. Všeobecná sestra by se měla pokusit o udržení přiměřené hodnoty Body Mass Indexu, jíst výživné potraviny, vyhnout se škodlivému chování, jakým je kouření a nadměrná konzumace alkoholu. Jen velmi obtížně může sestra ovlivnit chování pacienta požadovaným způsobem, pokud pro něho sama není dobrým příkladem (LaSala a Nelson, 2005, s. 63-67). Dle Pokorné a Šenkyříkové existuje vliv image všeobecné sestry na prožívání pacienta a na ochotě jeho spolupráce v době hospitalizace. Je zřejmé, že sestry tráví s pacientem, v porovnání s ostatními členy zdravotnického týmu, prokazatelně nejvíce času, čímž lze vysvětlit tak velký vliv image sestry na pacienta (Pokorná a Šenkyříková, 2008, s. 112-114). Způsobem, jakým se sestra projevuje na veřejnosti, tvoří svou profesní image. Verbální a neverbální projev při kontaktu s pacienty, kolegy a vystupování

mimo pracoviště je zásadní (Drábková a Trešlová, 2011, s. 24-27). Sestra by si také měla uvědomit, že sdělování pomocí slov a jazyka v interakci s jinou osobou je pouze malou částí komunikace. Přibližně jedna třetina komunikace je signalizována verbálně a dvě třetiny neverbálně (LaSala a Nelson, 2005, s. 63-67). Většina dotazovaných pacientů upozorňuje na význam neverbální složky komunikace. Pacienti nevnímají jen význam slov, ale monitorují i mimoslovní složku každého sdělení všeobecné sestry. Jako podstatnou složku neverbální komunikace určují postoj a polohu těla sestry (Pokorná a Šenkyříková, 2008, s. 112-114). Sestry by neměly při konverzaci zapomínat na fakt, že význam i pečlivě vážených slov může být zničen neverbální komunikací. Úkolem sester je zharmonizovat řeč těla s verbální komunikací, tím způsobem, že nebudou mít ruce v kapsách, ani v bok nebo zkřížené na prsou, budou stát rovně s rameny dozadu a bradou vzhůru a vyhnou se hrbení zad. Samozřejmostí při komunikaci je pohled do očí pacienta, čímž sestry prokazují svůj zájem (Pagana, 2010, s. 45-48). Otevřený postoj s pažemi v uvolněné pozici může ukazovat na sestru uvědomělou, ochotnou se zapojit do poskytování ošetrovatelské péče. Přímý postoj sestry podněcuje důvěru pacienta (LaSala a Nelson, 2005, s. 63-67). Jako poskytovatelky ošetrovatelské péče přicházejí sestry do styku s pacienty odlišných kultur. Je potřeba, aby si sestry uvědomily, že řeč těla by mohla nevědomě někoho urazit, protože v některých kulturách je například přímý oční kontakt považován za projev agresivního chování. Nesrozumitelně nebo urážlivě mohou působit některá gesta, a proto by bylo vhodné, aby se jejich používání sestry vyhnuly. Patří mezi ně užívání znamení „O.K.“, vztyčování palce nahoru, ukazování „V“ jako znamení vítězství, obzvláště s dlaní otočenou směrem k tělu sestry, mávání rukou se zvednutou paží a ukazování nebo louskání prsty (Pagana, 2010, s. 45-48). Sestry přicházející ze zahraničí do Saudské Arábie by se měly snažit prohlubovat znalosti týkající se kulturních zvyklostí a komunikačních dovedností (Almalki, FitzGerald a Clark, 2011, s. 304-311). LaSala a Nelson zdůrazňují, že nejpodstatnější je především nutnost souladu verbálních a neverbálních komunikačních technik, protože tato shoda vede k efektivní komunikaci a má kumulativní účinek na profesionální image sester (LaSala a Nelson, 2005, s. 63-67). Sestry mají příležitost předvést pozitivní profesionální image při kontaktu s pacienty pomocí poskytované ošetrovatelské péče založené na dobrých způsobech chování. Jednou ze zásad je správné oslovování pacientů s použitím slova „pane“, „paní“ nebo „slečno“. Používání křestního jména nebo

přezdívky je povoleno jen v případě, pokud k tomu dá pacient svolení (Pagana, 2010, s. 45-48). Jinak je tomu u dětských pacientů. Ti při komunikaci se sestrou pozitivně vnímají klidný a příjemný tón jejího hlasu, stejně jako používání oslovení typu „miláčku“ nebo „zlato“ (Araujo Sartorio a Zoboli, 2010, s. 687-694). Dle Fletcher by sestry neměly hovořit o kolegyních jako o dívkách, protože pacienti nechtějí být ošetřováni dětmi. Při kontaktu s pacienty a kolegy je vhodné, když sestra používá plného jména a titulu (Fletcher, 2007, s. 207-215). Pagana upozorňuje, že mnoho lidí také posuzuje ostatní podle způsobu jejich podání ruky. Sebejisté a pevné podání ruky přináší první pozitivní dojem na pacienta. Sestry by měly při podání ruky stát, naklonit se dopředu, dívat se pacientovi do očí a usmát se. Ne všechny kultury dovolují stisk ruky. Je také možné, že pacient nereaguje na podání ruky kvůli bolestem při stisku způsobeným artrózou kloubů. Jestliže pacient ignoruje snahu o podání ruky, měla by sestra pozvolna ruku svést, pokračovat v komunikaci jakoby se nic nestalo a nebrat toto gesto osobně (Pagana, 2010, s. 45-48). Nezbytnost působivé a účelné komunikace sestry s pacientem již při prvním setkání je základem pro jejich další vzájemnou spolupráci. Mezi faktory, na které je třeba se nejvíce zaměřit, podle názorů pacientů, patří ochota sestry a její mimoslovní projev (Pokorná a Šenkyříková, 2008, s. 112-114). U dětí mohou sestry zvolit kresbu jako prostředek komunikace k získání vyjádření jejich osobních pocitů a postojů (Ślusarska, Krajewska-Kulak a Zarzycka, 2004, s. 521-529). Jak začínající, tak zkušené sestry by měly pochopit důležitost profesionální image a využít možnosti získání rad a odborného poradenství použitelného pro jejich rozvoj (LaSala a Nelson, 2005, s. 63-67). Sestry mohou čerpat inspiraci z pohledu brazilských pedagogů, podle kterých je image „etické sestry“ mimo jiné tvořena proaktivním přístupem sester obhajujících práva pacientů. Cílem tohoto snažení je především podpora pacientů a potřeba ochrany jejich autonomie ve zdravotnických zařízeních. Důležité je především zachování rovnováhy mezi technickou a lidskou stránkou poskytované zdravotní péče (Araujo Sartorio a Zoboli, 2010, s. 687-694). Dle Timmins a McCabe se sestry často chovají pasivním způsobem, který je v souladu s veřejnou image „dobré sestry“. Jsou málo zběhlé ve vyjádření svého stanoviska, nesouhlasu s názory ostatních, poskytování konstruktivní kritiky a předkládání návrhů. Mezi překážky, které jim brání při spolupráci s kolegy v asertivním chování, zařazují sestry nedostatek znalostí o osobních a profesních právech, obavy z názorů ostatních na jejich chování, úzkost

z následného nedostatku důvěry a špatné sebevědomí. Avšak jako největší překážku asertivního chování v interakci s kolegy pro ně představuje názor, že asertivita je úzce spojena s bezcitným chováním, a proto ji nepovažují za vhodné chování. Doporučení pro zlepšení stávajícího přístupu sester, které vychází z tohoto zjištění, je určeno manažerům pracujícím v klinické praxi. Ti by měli sestřám umožnit účast na vzdělávacích programech zaměřených na získání potřebných znalostí a dovedností asertivního způsobu chování ke kolegům (Timmins a McCabe, 2005, s. 61-67). Gray zdůrazňuje, že práce s vlastními emocemi zůstává v samém srdci ošetrovatelství. Správné techniky jsou poměrně zásadní. Patří mezi ně například metody reflexního učení, vyprávění příběhů a diskuze o emocích sester provázejících je při poskytování ošetrovatelské péče. Není optimální, v souvislosti s ošetrovatelskou profesí, mluvit o projevovaných emocích jako o „slabostech“ sester. Je však patrné, že vhodně i nevhodně vyjádřené emoce tvarují profesní image sester (Gray, 2010, s. 349-360). Araujo Sartorio a Zoboli zabývající se charakteristikou image „etické sestry“ naznačují, že dobrá sestra plní své povinnosti správně, pokud zvažuje použití neverbálního projevu, zejména jde-li o vyjádření emocí, pokud respektuje pravidla chování, je obezřetná a vědoma si hranic profesionálního vztahu mezi sestrou a pacientem (Araujo Sartorio a Zoboli, 2010, s. 687-694). Při kontaktu s kolegy a pacienty je někdy doporučováno skrývat negativní emoce a zobrazovat pozitivní. Tento způsob chování však může způsobit emocionální nesoulad (rozdíl mezi skutečnými a zobrazovanými emocemi). Pokud sestra bude při interakci s kolegy a pacienty stále skrývat negativní emoce a nutit se do pozitivních, může to být pro ni stresující a kolegové a pacienti mohou prohlédnout toto povrchní chování (Gray, 2010, s. 349-360). Změna negativního chování sester je však složitý proces vyžadující osobní reflexi, profesionální úvahy a širší společenské a politické změny, které následně mohou přispět k zlepšení profesní image sester (Fletcher, 2007, s. 207-215). Roberts a Vasquez zdůrazňují, že rozvojem a vytvářením více profesionální image mohou všeobecné sestry zvýšit svoji moc v klinické praxi, výzkumu, akademické obci a ve společnosti (Roberts a Vasquez, 2004, s. 196-204). Profesní image sestry se vytváří v mnoha každodenních interakcích mezi sestrami a pacienty, rodinami, lékaři, veřejností. Sestry, které umí najít v sobě svého „vnitřního vůdce“ a použít toto v praxi, ať přispívají na jakékoli úrovni organizace, zjistí, že jsou schopné pozitivně ovlivňovat péči o pacienta a výsledky péče. Mnohé všeobecné sestry pracující u lůžka

pacientů nepřemýšlí o chování projevujícím se jako vůdce, protože ony samy se za vůdce nepovažují. To je nešťastné, protože skutečného vůdce v sobě může najít každý. Týká se to především projevu sester v nesčetných situacích, které přináší život. Mezi základních pět dovedností odvozených od vůdcovských koncepcí nezbytných pro vedení patří: poznat své schopnosti, mít cíl, zůstat v roli, milovat boj a pěstovat vděčnost. Vůdci v ošetrovatelství jsou ti pracovníci, kteří dovedou nalézt svého „vnitřního vůdce“ a využít každého dne k poskytování nejlepší ošetrovatelské péče, přispívajíc na různém stupni organizace (Gordin a Trey, 2011, s. 115-118). Jednou z dalších možností jak zlepšit profesní image sester se jeví ovlivňování mediální prezentace, protože veřejnost nedokáže pochopit, co všeobecné sestry dělají u lůžka pacientů. Veřejná komunikace je také klíčem k řešení nedostatku porozumění, respektu a uznání. Manažeři v ošetrovatelství mají možnost podporovat sestry mluvit o jejich práci a učit je, co a jak smějí říci, aby ochránily soukromí pacientů (Gordon, 2004, s. 273-278). Sestry manažerky by měly využít marketingových komunikací nemocnice k podpoře pozitivní profesní image sester (Chen a Liu, 2010, s. 168-172). Internet představuje životaschopnou cestu pro dosažení zlepšení veřejné image sestry. Toto nové masmédiu nabízí významnou příležitost prezentovat profesi sestry. Aby k tomu mohlo dojít, musí být vypracovány systematické a komplexní plány pro zlepšení prezentace ošetrovatelství na internetu (Kalisch, Begeny a Neumann, 2007, s. 182-188). Sestry mohou využít konstruktivní kapacitu veřejných diskursů podpořit tak vize a hodnoty ošetrovatelství, pro které se samy rozhodnou (Fealy, 2004, s. 649-656). Pokud sestry chtějí zabránit zobrazení nepříznivých ošetrovatelských stereotypů na „You Tube“, musí jejich profesní organizace působit na zákonodárce, aby chránili profesi sestry před nežádoucími negativními stereotypy a podporovali tak úsilí jednotlivých sester využít příležitosti, kterou skýtá „YouTube“ vkládáním on-line diskursů na propagaci chtěné ošetrovatelské identity (Kelly, Fealy a Watson, 2011, s. 1804-1813). Důležité je, aby sestry pochopily význam veřejného i osobního vnímání jejich zobrazení v médiích. Potřebují být odborně vzdělané, aby interpretovaly podtexty jejich vylíčení v médiích a mohly tak s nimi pracovat na zajištění realistické profesní image sester (Stanley, 2008, s. 84-95). Spolupráce s médii je zapotřebí pro pochopení významu ošetrovatelství veřejností a podporu pozitivní profesní image sester (Almalki, FitzGerald a Clark, 2011, s. 304-311). Ačkoliv sestry v Řecku vyvinuly obrovské úsilí k vylepšení veřejné image své profese, změna stereotypů

o ošetřovatelství a o tom, jak lidé smýšlejí o sestřích, je stále velkou výzvou. Proto se sestry musí aktivně účastnit tvorby politiky a také zlepšit svůj vzdělávací a kulturní profil prostřednictvím médií (Karaniola et al., 2011, s. 108-116). Sestry by měly převzít kontrolu nad způsobem, jakým jsou zastoupeny v médiích (Fealy a McNamara, 2007, s. 1187-1195). Nové projekty, které budou rozvíjet způsob zobrazování sester a ošetřovatelství, určené veřejnosti, mohou vzniknout za spolupráce sester manažerek a jejich univerzitních kolegů (Thompson et al., 2011, s. 683-692).

ZÁVĚR

Je zřejmé, že profesní image sester a ošetrovatelství má kulturní a kontextuální variace a kořeny (Varaei et al., 2012, s. 551-560). Ačkoliv je ošetrovatelství respektovaným oborem, představy, které mají mnozí lidé o všeobecných sestrách, jsou mnohdy stereotypní, nepřesné nebo negativní. Někteří z této „poskvrněné“ image viní média, jiní poukazují na vliv lékařské dominance při poskytování zdravotní péče a další obviňují sestry samotné. Jde o kombinaci všech těchto faktorů (Roberts a Vasquez, 2004, s. 196-204). Nezbytné je posilování pozitivní profesní image sester, která je, mimo jiné podstatným faktorem pro získávání a udržení sester, což je velmi důležité pro budoucnost této profese (Varaei et al., 2012, s. 551-560; Siebens et al., 2006, s. 71-82; Takase, Maude a Manias, 2006, s. 333-343).

Prvním cílem bakalářské práce bylo předložit publikované poznatky o profesní self-image všeobecných sester. V dohledaných článcích autoři seznamují s pohledy sester na sebe samé v rámci ošetrovatelské profese v souvislosti s aspekty, které je ovlivňují. Autoři zmiňují, že se některé sestry cítí jako „dívky pro všechno“ (Drábková a Trešlová, 2011, s. 24-27). Další autoři doplňují předešlá zjištění o postoje sester, které si připadají jako rovnocenné členky týmu (Thompson et al., 2011, s. 683-692; Siebens et al., 2006, s. 71-82). Část sester vnímá svoji profesi jako poslání (Drábková a Trešlová, 2011, s. 24-27; Włodarczyk a Tobolska, 2011, s. 269-279). Mezi publikované aspekty působící na profesní self-image sester patří role sestry a činnosti v nich vykonávané (Emeghebo, 2012, s. 49-53; Varaei et al., 2012, s. 551-560; Drábková a Trešlová, 2011, s. 24-27; Hendel a Kagan, 2011, s. 259-262; Karanikola et al., 2011, s. 108-116; Thompson et al., 2011, s. 683-692; Toren, Kerzman a Kagan, 2011, s. 28-34; Vliegheer et al., 2011, s. 29-36; Włodarczyk a Tobolska, 2011, s. 269-279; Crawford, Brown a Majomi, 2008, s. 1055-1063; Thompson et al., 2011, s. 683-692; Siebens et al., 2006, s. 71-82). Často identifikovaným prvkem ovlivňujícím profesní self-image sester je image ošetrovatelství a společenská prestiž (Emeghebo, 2012, s. 49-53; Varaei et al., 2012, s. 551-560; Drábková a Trešlová, 2011, s. 24-27; Karanikola et al., 2011, s. 108-116; Thompson et al., 2011, s. 683-692; Vliegheer et al., 2011, s. 29-36; Włodarczyk a Tobolska, 2011, s. 269-279; Gray, 2010, s. 349-360; Crawford, Brown a Majomi, 2008, s. 1055-1063; Fletcher, 2007, s. 207-215; Siebens

et al., 2006, s. 71-82; Takase, Maude a Manias, 2006, s. 333-343; Tzeng, 2006, s. 755-765; Takase, Kershaw a Burt, 2002, s. 196-205). Poznatky z několika studií o vlivech pracovního prostředí a finančního ohodnocení na profesní self-image všeobecných sester doplňují předešlá zjištění (Varaei et al., 2012, s. 551-560; Drábková a Trešlová, 2011, s. 24-27; Karanikola et al., 2011, s. 108-116; Thompson et al., 2011, s. 683-692; Vliegheer et al., 2011, s. 29-36; Siebens et al., 2006, s. 71-82). První cíl bakalářské práce byl splněn.

Druhým cílem bakalářské práce bylo předložit publikované poznatky o profesní image všeobecných sester. Autoři upozorňují na skutečnost, že veřejnost vnímá sestry jako závislé na lékaři (Varaei et al., 2012, s. 551-560; Karanikola et al., 2011, s. 108-116; Fletcher, 2007, s. 207-215; Fealy a McNamara, 2007, s. 1187-1195; Takase, Maude a Manias, 2006, s. 333-343; Takase, Kershaw a Burt, 2002, s. 196-205). Rodinní příslušníci vnímají profesi sestry jako náročné povolání zasahující do života rodiny. Varaei et al., 2012, s. 551-560; Almalki, FityGerald a Clark, 2011, s. 304-311; Drábková a Trešlová, 2011, s. 24-27). V názorech odborné veřejnosti převažuje vnímání profesní image sester lékaři. Lékaři považují sestry za své asistentky (Milutinovic et al., 2011, s. 1260-1267; Wlodarczyk a Tobolska, 2011, s. 269-279; Marcinowicz et al., 2008, s. 438-445; Fletcher, 2007, s. 207-215). S tímto pojetím profesní image sester se shodují i názory studentů medicíny (Milutinovic et al., 2011, s. 1260-1267; Marcinowicz et al., 2008, s. 438-445; Fletcher, 2007, s. 207-215).

Druhý cíl bakalářské práce byl splněn.

Třetím cílem bakalářské práce bylo předložit publikované poznatky o image všeobecných sester v médiích. Autoři zmiňují, že média prezentují sestry jako „služky lékařů“ (Karanikola et al., 2011, s. 108-116; Riley a Manias, 2002, s. 316-324). Řada autorů zdůrazňuje, že sestry jsou mnohdy v médiích zobrazovány jako sexuálně promiskuitní osoby (Kelly, Frealy a Watson, 2011, s. 1804-1813; Stanley, 2008, s. 84-95; Fletcher, 2007, s. 207-215; Kalisch, Begeny a Neumann, 2007, s. 182-188; Ferns a Chojnacka, 2005, s. 1028-1032). Je možno se setkat s mediálním vyobrazením sestry jako osoby starostlivé, obětavé (Stanley, 2008, s. 84-95; Ferns a Chojnacka, 2005, s. 1028-1032). V dohledaných článcích někteří autoři upozorňují na skutečnost, že pro část médií jsou sestry a jejich profese prakticky neviditelné (Thompson, et al.,

2011, s. 683-692; Fletcher, 2007, s. 207-215; Kalisch, Begeny a Neumann, 2007, s. 182-188). Několik autorů nicméně informuje i o pozitivním mediálním vyobrazení sester. Sestry se objevují v roli profesionála, jako inteligentní a nezávislé osoby (Kelly, Fealy a Watson, 2011, s. 1804-1813; Wlodarczyk a Tobolska, 2011, s. 269-279; Stanley, 2008, s. 84-95; Kalisch, Begeny a Neumann, 2007, s. 182-188).

Třetí cíl bakalářské práce byl splněn.

Čtvrtým cílem bakalářské práce bylo předložit publikované poznatky o potencialitě zlepšení profesní image všeobecných sester. Řada autorů doporučuje jako jednu z příležitostí dosažení lepší profesní image sester změnu jejich profesní self-image (Emeghebo, 2012, s. 49-53; Varaei et al., 2012, s. 551-560; Drábková a Trešlová, 2011, s. 24-27; Hendel a Kagan, 2011, s. 259-262; Toren, Kerzman a Kagan, 2011, s. 28-34; Wlodarczyk a Tobolska, 2011, s. 269-279; Siebens et al., 2006, s. 71-82; Roberts a Vasquez, 2004, s. 196-204; Greggs-McQuilkin, 2003, s. 73-74; Takase, Kershaw a Burt, 2002, s. 196-205). Mezi často identifikované možnosti zlepšení profesní image sester patří profesionální vzhled (Pagana, 2010, s. 45-48; Albert et al., 2008, s. 181-190; Fletcher, 2007, s. 207-215; Román, 2006, s. 1-6; LaSala a Nelson, 2005, s. 63-67; Smith, 2003, s. 22-24). Šance na změnu profesní image sester tkví také ve způsobu chování a jednání všeobecných sester (Almalki, FitzGerald a Clark, 2011, s. 304-311; Drábková a Trešlová, 2011, s. 24-27; Gordin a Trey, 2011, s. 115-118; Araujo Sartorio a Zoboli, 2010, s. 687-694; Gray, 2010, s. 349-360; Pagana, 2010, s. 45-48; Albert et al., 2008, s. 181-190; Pokorná a Šenkyříková, 2008, s. 112-114; Fletcher, 2007, s. 207-215; Román, 2006, s. 1-6; LaSala a Nelson, 2005, s. 63-67; Timmins a McCabe, 2005, s. 61-67; Gordon, 2004, s. 273-278; Roberts a Vasquez, 2004, s. 196-204; Ślusarska, Krajewska-Kulak a Zarzycka, 2004, s. 521-529; Smith, 2003, s. 22-24). Ovlivnění mediální prezentace jako jeden ze způsobů získání příznivější profesní image sester je též často publikovaným názorem (Almalki, FitzGerald a Clark, 2011, s. 304-311; Karanikola et al., 2011, s. 108-116; Kelly, Fealy a Watson, 2011, s. 1804-1813; Thompson et al., 2011, s. 683-692; Chen a Liu, 2010, s. 168-172; Stanley, 2008, s. 84-95; Fealy a McNamara, 2007, s. 1187-1195; Kalisch, Begeny a Neumann, 2007, s. 182-188; Gordon, 2004, s. 273-278).

Čtvrtý cíl bakalářské práce byl splněn.

Význam využití pro teorii a praxi

Výsledky studií zabývajících se profesní image sester vnímané veřejností mohou být použity pro stanovení opatření sloužících k rozvoji odpovídající profesionální image sester (Włodarczyk a Tobolska, 2011, s. 269-279).

Údaje o profesní image sester zobrazované v médiích lze využít pro její změnu, rozvoj a utváření kvalitní profesní image sester (Chen a Liu, 2010, s. 168-172; Stanley, 2008, s. 84-95; Fealy, 2004, s. 649-656; Kelly, Fealy a Gordon, 2004, s. 273-278). Z uvedeného vyplývá, že ke zlepšení profesní image a self-image sester může přispět větší rozsah kompetencí všeobecných sester.

Vzhledem k dohledaným dokumentům je zřejmé, že v České republice je toto téma v recenzovaných časopisech málo publikované. Ošetrovatelský výzkum zaměřený na profesní image a self-image všeobecných sester a publikování jeho výsledků v recenzovaných periodikách by mohlo být přínosem pro ošetrovatelství.

BIBLIOGRAFICKÉ CITACE

ALBERT, N. M., WOCIAL, L., MEYER, K. H., NA, J., TROCHELMAN, K. 2008. Impact of nurses' uniforms on patient and family perceptions of nurse professionalism. *Applied Nursing Research* [online]. 2008, **21**(4), 181-190. [cit. 5. 11. 2012]. ISSN 0897-1897. Dostupné z:

<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S089718970700064X>.

ALMALKI, M., FITZGERALD, G., CLARK, M. 2011. The nursing profession in Saudi Arabia: an overview. *International Nursing Review* [online]. 2011, **58**(3), 304-311. [cit. 15. 9. 2012]. ISSN 1466-7657. Dostupné z:

<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=7&hid=12&sid=815f7e23-d73c-4f87-87b0-b7a4ec0ad692%40sessionmgr15>.

ARAUJO SARTORIO, N., ZOBOLI, E. L. C. P. 2010. Images of a „good nurse“ presented by teaching staff. *Nursing Ethics* [online]. 2010, **17**(6), 687-694. [cit. 6. 9. 2012]. ISSN 1477-1989. Dostupné z:

<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=7&hid=24&sid=3f4eb257-f4d5-48ab-b4be-ee6601bab8ea%40sessionmgr13>.

CRAWFORD, P., BROWN, B., MAJOMI, P. 2008. Professional identity in community mental health nursing: A thematic analysis. *International Journal of Nursing Studies* [online]. 2008, **45**(7), 1055-1063. [cit. 15. 9. 2012]. ISSN 0020-7489. Dostupné z: www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0020748907001307.

DRÁBKOVÁ, Kateřina, TREŠLOVÁ, Marie. 2011. Identita v profesi sestry z pohledu sester a rodinných příslušníků. *Florence*. 2011, **7**(5), 24-27. ISSN 1801-464X.

EMEGHEBO, L. 2012. The image of nursing as perceived by nurses. *Nurse Education Today* [online]. 2012, **32**(6), 49-53, [cit. 3. 11. 1012]. ISSN 0260-6917. Dostupné z: <http://sciencedirect.com/science/article/pii/S0260691711002772>.

FEALY, G. M. 2004. „The good nurse“: visions and values in images of the nurse. *Journal of Advanced Nursing* [online]. 2004, **46**(6), 649-656. [cit. 15. 9. 2012]. ISSN 1365-2648. Dostupné z:

<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=8&hid=12&sid=815f7e23-d73c-4f87-87b0-b7a4ec0ad692%40sessionmgr15>.

FEALY, G. M., McNAMARA, M. S. 2007. A discourse analysis of debates surrounding the entry of nursing into higher education in Ireland. *International Journal of Nursing Studies* [online]. 2007, **44** (7), 1187-1195. [cit. 15. 9. 2012]. ISSN 0020-7489. Dostupné z:

<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0020748906001210>.

FERNS, T., CHOJNACKA, I. 2005. Angels and swingers, matrons and sinners: nursing stereotypes. *British Journal of Nursing*. 2005, **14**(19), 1028-1032. ISSN 0966-0461.

FLETCHER, K. 2007. Image: changing how women nurses think about themselves. Literature review. *Journal of Advanced Nursing* [online]. 2007, **58**(3), 207-215. [cit. 15. 9. 2012]. ISSN 1365-2648. Dostupné z:

<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=7&hid=12&sid=815f7e23-d73c-4f87-87b0-b7a4ec0ad692%40sessionmgr15>.

GORDIN, P. C. 2011. Finding the Leader Within. *The Journal of Perinatal & Neonatal Nursing*. 2011, **25**(2), 115-118. ISSN 0893-2190.

GORDON, S. 2004. Nurses and public communication: protecting definitional claims. *Journal of Nursing Management* [online]. 2004, **12**(4), 273-278. [cit. 10. 11. 2012]. ISSN 1365-2834. Dostupné z:

<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&hid=128&sid=39e03300-d393-4d62-927d-8b0071083004%40sessionmgr112>.

GRAY, B. 2010. Emotional labour, gender and professional stereotypes of emotional and physical contact, and personal perspectives on the emotional labour of nursing. *Journal of Gender Studies* [online]. 2010, **19**(4), 349-360. [cit. 18. 2. 2013] ISSN 1465-3869. Dostupné z:

<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&sid=cd0610b7-3733-4d8c-a7b0-f55f8ea07cab%40sessionmgr115&hid=122>.

GREGGS-McQUILKIN, D. 2003. Our Image Is Key: „Sawu Bona“. *Medsurg Nursing* [online]. 2003, **12**(2), 73-74. [cit. 11. 11. 2012]. ISSN 10920811. Dostupné z:

<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=9&hid=105&sid=de80a190-dbc4-46fa-a346-a8b78f111ea1%40sessionmgr110>.

HENDEL, T., KAGAN, I. 2011. Professional image and intention to emigrate among Israeli nurses and nurses and nursing students. *Nurse Education Today* [online]. 2011, **31**(3), 259-262. [cit. 3. 11. 2012]. ISSN 0260-6917. Dostupné z:

<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0260691710002339#>.

CHEN, L. L., LIU, Y. L. 2010. Presence of nursing information on hospital websites in five countries: a review. *International Nursing Review* [online]. 2010, **57**(2), 168-172. [cit. 12. 9. 2012]. ISSN 1466-7657. Dostupné z:

<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=19&hid=11&sid=31eebb8-1351-4375-833b-ed18ba7d36a2%40sessionmgr14>.

KALISCH, B. J., BEGENY, S., NEUMANN, S. 2007. The image of the nurse on the Internet. *Nursing Outlook* [online]. 2007, **55**(4), 182-188. [cit. 22. 9. 2012]. ISSN 1528-3968. Dostupné z: [http://ac.els-cdn.com/S0029655406002478/1-s2.0-S0029655406002478-main.pdf?_tid=631e44ee-04cc-11e2-8864-](http://ac.els-cdn.com/S0029655406002478/1-s2.0-S0029655406002478-main.pdf?_tid=631e44ee-04cc-11e2-8864-00000aacb362&acdnat=1348328845_66fa2b1dd1b40ae340949c8284f6d6ec)

[00000aacb362&acdnat=1348328845_66fa2b1dd1b40ae340949c8284f6d6ec](http://ac.els-cdn.com/S0029655406002478/1-s2.0-S0029655406002478-main.pdf?_tid=631e44ee-04cc-11e2-8864-00000aacb362&acdnat=1348328845_66fa2b1dd1b40ae340949c8284f6d6ec).

KARANIKOLA, M. N. K., PAPATHANASSOGLU, E. D. E., NICOLAOU, CH., KOUTROUBAS, A., LEMONIDOU, CH. 2011. Greek Intensive and Emergency Care Nurses' Perception of Their Public Image. *Dimensions of Critical Care Nursing*. 2011, **30**(2), 108-116. ISSN 0730-4625.

KELLY, J., FEALY, G. M., WATSON, R. 2011. The image of you: constructing nursing identities in You Tube. *Journal of Advanced Nursing* [online]. 2011, **68**(8), 1804-1813. [cit. 15. 9. 2012]. ISSN 1365-2648. Dostupné z:

<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1365-2648.2011.05872.x/pdf>.

LASALA, K. B., NELSON, J. 2005. What Contributes to Professionalism?. *Medsurg Nursing* [online]. 2005, **14**(1), 63-67. [cit. 7. 9. 2012]. ISSN 10920811. Dostupné z:

<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&hid=14&sid=288009a5-a4d2-4916-8c6d-e1832630a989%40sessionmgr12>.

MARCINOWICZ, L., FOLEY, M., ZARZYCKA, D., CHLABICZ, S., WINDAK, A., BUCZKOWSKI, K. 2008. Polish medical students' perceptions of the nursing profession: a cross-sectional study. *Scandinavian Journal of Caring Sciences* [online]. 2008, **23**(3), 438-445. [cit. 15. 9. 2012]. ISSN 1471-6712. Dostupné z:

<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=8&hid=9&sid=6afd080f-0d95-4d7f-a9b1-f4698148fc67%40sessionmgr10>.

MILUTINOVIC, D., GOLUBOVIC, S., KACAVENDIC, J., GOLUBOVIC, B. 2011. Medical student's perceptions of the graduate (bachelor) nurses. *HealthMed* [online]. 2011, **5**(5), 1260-1267. [cit. 17. 9. 2012]. ISSN 1840-2291. Dostupné z:

<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=16&hid=24&sid=84e859d2-a39b-4211-966a-2974964936b3%40sessionmgr13>.

PAGANA, K. D. 2010. 7 Tips to improve your professional etiquette. *Nursing Management*. 2010, **41**(1), 45-48. ISSN 0744-6314.

POKORNÁ, Andrea, ŠENKYŘÍKOVÁ, Marta. 2008. Vliv jednání a chování sestry a její „image“ na průběh hospitalizace nemocného. *Cor et Vasa*. 2008, **50**(7-8), 112-114. ISSN 0010-8650.

RHODES, M. K., MORRIS, A. H., LAZENBY, R. B. 2011. Nursing at its Best: Competent and Caring. *Online Journal of Issues in Nursing* [online]. 2011, **16**(2), 1-1.

[cit. 3. 11. 2012]. ISSN 1091-3734. Dostupné z:

<http://search.proquest.com/docview/877957326/fulltextPDF/13A2A3DBA37AEO6339/16?accountid=16730>.

RILEY, R., MANIAS, E. 2002. Foucault could have been an operating room nurse. *Journal of Advanced Nursing* [online]. 2002, **39**(4), 316-324. [cit. 12. 11. 2012]. ISSN 1365-2648. Dostupné z:

<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=19&hid=119&sid=6ec4d3b4-6618-421f-a2ab-5e1299500e19%40sessionmgr104>.

ROBERTS, D. W., VASQUEZ, E. 2004. Power: an application to the nursing image and advanced practice. *AACN Clinical Issues*. 2004, **15**(2), 196-204. ISSN 1559-7768.

ROMÁN, C. A. L. 2006. El uniforme y su influencia en la imagen social. *Revista Cubana de Enfermería* [online]. 2006, **22**(1), 1-6. [cit. 18. 2. 2013]. ISSN 1561-2961. Dostupné z:

<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&sid=a04a5504-eb32-4037-8755-190a78753a60%40sessionmgr112&hid=125>.

SIEBENS, K., CASTERLÉ, B. D., ABRAHAM, I., DIERCKX, K., BRAES, T., DARRAS, E., DUBOIS, Y., MILISEN, K. 2006. The professional self-image of nurses in Belgian hospitals: A cross-sectional questionnaire survey. *International Journal of Nursing Studies* [online]. 2006, **43**(1), 71-82. [cit. 7. 9. 2012]. ISSN 0020-7489. Dostupné z: www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0020748905000714.

ŚLUSARSKA, B., KRAJEWSKA-KULAK, E., ZARZYCKA, D. 2004. Children's perceptions of the nursing profession in Poland. *Nurses Education Today*. 2004, **24**(7), 521-529. ISSN 0260-6917.

SMITH, M. H. 2003. Body adornment: Know the limits. *Nursing Management* [online]. 2003, **34**(2), 22-24. [cit. 11. 11. 2012]. ISSN 1538-8670. Dostupné z:

<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=14&hid=105&sid=de80a190-dbc4-46fa-a346-a8b78f111ea1%40sessionmgr110>.

STANLEY, D. J. 2008. Celluloid angels: a research study of nurses in feature films 1900-2007. *Journal of Advanced Nursing* [online]. 2008, **64**(1), 84-95. [cit. 15. 9. 2012]. ISSN 1365-2648. Dostupné z:

<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=7&hid=12&sid=815f7e23-d73c-4f87-87b0-b7a4ec0ad692%40sessionmgr15>.

TAKASE, M., KERSHAW, E., BURT, L. 2002. Does public image of nurses matter? *Journal of Professional Nursing*. 2002, **18**(4), 196-205. ISSN 8755-7223.

TAKASE, M., MAUDE, P., MANIAS, E. 2006. Impact of the perceived public image of nursing on nurses' work behavior. *Journal of Advanced Nursing* [online]. 2006, **53**(3), 333-343. [cit. 17. 9. 2012]. ISSN 1365-2648. Dostupné z:

<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=16&hid=24&sid=84e859d2-a39b-4211-966a-2974964936b3%40sessionmgr13>.

THOMPSON, T. M., SHEPHERD, J., PLATA, R., MARAN, M. 2011. Diversity, fulfilment and privilege: the image of nursing. *Journal of Nursing Management*. [online]. 2011, **19**(5), 683-692. [cit. 8. 9. 2012]. ISSN 1365-2834. Dostupné z:

<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=15&hid=12&sid=bc2f365f-1906-447d-a99e-989e5cbd9df2%40sessionmgr14>.

TIMMINS, F., McCABE, C. 2005. How assertive are nurses in the workplace? A preliminary pilot study. *Journal of Nursing Management* [online]. 2005, **13**(1), 61-67. [cit. 10. 9. 2012]. ISSN 1365-2834. Dostupné z:

<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=11&hid=21&sid=7f5fbb38-1c69-4772-8e4f-0104cf275d07%40sessionmgr4>.

TOMEY, A. M. 2009. Nursing leadership and management effects work environments. *Journal of Nursing Management* [online]. 2009, **17**(1), 15-25. [cit. 18. 2. 2013]. ISSN 1365-2834. Dostupné z:

<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&sid=a04a5504-eb32-4037-8755-190a78753a60%40sessionmgr112&hid=125>.

TOREN, O., KERZMAN, H., KAGAN, I. 2011. The difference between professional image and job satisfaction of nurses who studied in a post-basic education program and nurses with generic education: A questionnaire survey. *Journal of Professional Nursing* [online]. 2011, **27**(1), 28-34. [cit. 18. 2. 2013]. ISSN 8755-7223. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S8755722310001134>.

TZENG, H. M. 2006. Testing a conceptual model of the image of nursing in Taiwan. *International Journal of Nursing Studies* [online]. 2006, **43**(6), 755-765. [cit. 15. 9. 2012]. ISSN 0020-7489. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0020748905001963>.

VARAEI, S., VAISMORADI, M., JASPER, M., FAGHIHZADEH, S. 2012. Iranian nurses self-perception-factors influencing nursing image. *Journal of Nursing Management* [online]. 2012, **20**(4), 551-560. [cit. 15. 9. 2012]. ISSN 1365-2834. Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1365-2834.2012.01397.x/pdf>.

VLIEGHER, K., MILISEN, K., WOUTERS, R., SCHEEPMANS, K., PAQUAY, L., DEBAILLIE, R., GEYS, L., OKERMAN, F., DEUREN, I., DIERCKX DE CASTERLÉ, B. 2011. The professional self-image of registered home nurses in Flanders (Belgium): a cross-sectional questionnaire survey. *Applied Nursing Research* [online]. 2011, **24**(1), 29-36. [cit. 4. 11. 2012]. ISSN 0897-1897. Dostupné z: <http://sciencedirect.com/science/article/pii/S0897189709000251>.

WŁODARCZYK, D., TOBOLSKA, B. 2011. Professional image of nurses as perceived by doctors, patients and nurses themselves. *Medycyna Pracy*. 2011, **62**(3), 269-279. ISSN 0465-5893.